

Y. K. Laine

HA1

Havaintoja työskentely-
ajaltani Kansanvaltuuskunnassa
Helsingissä, Reuut 1918

Lic 1

F. Y. K. Laine.

Harvaintaja työskentelyajaltani Kansanvaltuuskun-
nassa Helsingissä keuhkokuumeella 1918.

Havaintoja työskentelyajaltani Kansanvaltuuskunnassa Helsingissä kevääl-
lä 1918. Y.K.Laine.

Kun saavuin Kotkasta Helsinkiin, jouduin Kullervo Mannerin kanssa tekemäni sopimuksen mukaan heti hoitamaan sihteerin tehtäviä Kansanvaltuuskunnan täysi-istunnoissa. Mainittua tehtävää oli aluksi hoitanut lakitieteen kandidaatti Arjanne sekä hänen jälkeensä ylioppilas Thure Lehen, joka edelleenkin minun ohellani oli mainituissa tehtävissä mukana.

Istunnot pidettiin Senatin entisessä kokoushuoneessa ja samassa kerroksessa oli Kansanvaltuuskunnalla useita muita pienempiä huoneita erikoiskysymysten käsittelyä varten käytettävänä. Siihen kerrokseen järjestettiin sittemmin työn lisääntyessä myös pieni keittiö Kansanvaltuuskunnan yhteisten aterioitten valmistelua varten, ruokailuhuone ja joitakin pieniä huoneita nukkumistakin varten, kun työn paljous ja asioiden kiireellisyys ei sallinut kaikkien poistua työpaikalta. M.m. Kuusinen Manner, ja Sirola joutuivat usein viettämään yönsä siellä, ja paljon työn aikana saatoin minäkin nukkua jollakin sohvalla siellä yöni. Työaika oli rajoittamaton, ja kaikki kansanvaltuuskunnan jäsenet ja sihteerit olivat toiminnassa melkein vuorokaudet umpeensa. Alakerroksessa vastaavalla kohdalla oli kanslia, jossa otettiin vastaan talossa kävijät sekä posti y.m. kirjelmät, jotka merkittiin diariioihin.

Kun ensimmäisen kerran olin saapuvilla Kansanvaltuuskunnan istunnossa .2.1918, esitettiin minut valtuutetuille, joista kuitenkin tunsin ennenstään jo useimmat. Vanhempieni kautta olin jo pienestä pojasta pitäen tutustunut ^{Suomen} työväenliikkeen kaikkiin huomattavimpiin johtomiehiin ja olin itse ollut mukana siinä liikkeessä ~~XXXXXX~~ jo lapsena, kasvanut sen rinnalla ja ~~XXXXXXXXXXXX~~ jo koulupoikana ottanut osaa sen rientoihin. Lyseon kuudennella luokalla ollessani olin ~~XXXXX~~ jo tehnyt käännöstöitä ja muutoinkin kirjoitellut "Työmieheen", joten tunsin senkin toimittajakunnan melko hyvin. Erikoisesti Sirola oli ^{suonut} minulle ~~XXXXXXXXXX~~ tilaisuuden siten hankkia itselleni pientä ansiota koulutyöni ohella ja vuodesta 1908 alkaen olin ollut hänen välityksellään avustajana "Työmieheessä". Suoraan Valppaallekin olin silloin tällöin tarjonnut kyhäelmiäni, ja siten saadut tulot olivat köyhälle koulupojalle erittäin tervetulleita.

Vanhempani olivat työväenliikkeessä mukana sen alkuaajoista lähtien, ja se vilpitön, altruistinen innostus, joka oli ohjannut heidän toimin-

taansa, oli tarttunut minuunkin. Olinhan lapsuudesta lähtien tottunut siihen, että uhrimieli on korkein hyve ihmisessä, että vaaroja ei saa pelätä, vaan niitä on käytävä päin, ja koko lapsuuteni oli kulunut järjestötoiminnan merkeissä. Olin nähnyt kotonani, vanhalla Työväentalolla, kaikkialla, mihin meninkin, pidettävän kokouksia, laadittavan pöytäkirjoja, keskusteltavan ja väiteltävän, aatteellisia runoja lausuttavan, mielenosoituksia järjestettävän ja lippuja sekä tunnusmerkkejä ommeltavan. Olin ollut sortovuosina kuljettamassa piiloon vainottuja ja kotini oli aina ollut avoin aatteensa puolesta uhrautuneille. Niissä öloissa kasvaneena oli se uusi ympäristö, johon nyt jouduin, minulle hyvin tuttu, ja minut otettiin myös ystävällisesti vastaan.

Jos olisin kirjoittanut näitä kuvauksiani - kuten monesti olen aikoinut tehdä - aikaisemmin, olisin varmasti tehnyt suuria virheitä. Ne ~~XXX~~ tapaukset, joihin jouduin mukaan helmikuussa 1918, ~~XXXXXX~~ ovat olleet tähän asti liian lähellä, jotta niitä olisi voitu objektiivisesti arvostella. Nyt ovat uudet maailmanhistorialliset tapahtumasarjat vasta työntäneet ~~XXXXXXXX~~ ne historiaan, ja siksi voidaankin kapina-ajan toimihenkilöitä ja heidän tekojaan arvostella paljon vapaammin ja ennakkoluulottomammin kuin ~~XXX~~ vielä joku vuosi sitten.

Tahdon tässä antaa muutamia persoonallisiin havaintoihini perustuvia henkilökuvia kapina-ajan päämiehistä työväen riveistä.

Kullervo Manner, joka toimi Kansanvaltuuskunnan puheenjohtajana, oli minulle tuttu jo vuosisadan vaihteesta lähtien. Äitini, (Maria Sofia Laine (sittemmin Paaso), joutui agitationmatkoillaan ensin kutsuntalakojen ja sittemmin työväenliikkeen herätysaikana matkustelemaan eri tahoilla maata, varsinkin Uudellamaalla, ja minä olin useasti matkoilla mukana. Sellaisilla matkoilla jouduin m.m. Porvooseen, jossa Manner nuorena ylioppilaana ^{oli} ~~XXXXX~~ sanomalehdentoimittajana ja esiintyi usein puhujana samoissa tilaisuuksissa kuin äitinikin. Jouduimme sitten matkustamaankin yhdessä Porvoon ympäristössä, Askolassa, Pukkilassa y.m., ja niiden havaintojen ~~XXXXXXXXXXXX~~, joita silloin tein, sekä myöhemmän yhteistoiminnan ^{perusteella} ~~XXXXXXXX~~ ~~kohtaan~~ antaa hänestä sivustakatsojan kuvauksen.

Manner ei ollut sellaisessa taloudellisessa tai yhteiskunnallisessa asemassa, että hänen olisi tarvinnut sen takia yhtyä työväenliikkeeseen. Hän oli papin poika ja hänellä olisi varmasti ollut mahdollisuuksia jatkaa opintojaan tai toisissakin piireissä työntyä eteenpäin. Se, että hän kakesta huolimatta antautui työväenliikkeen

palvelukseen/ aikana, jolloin sellaista tekoa porvariston piirissä pidettiin suorastaan saastaisena tekoja ja jolloin työväenliikettä vihattiin sivistyneistön piirissä kuin ruttoa, todistaa hänen olleen epäitsekkiään ja aatteiden innoittaman ihmisen. Olen ~~XXXXXX~~ usein nähnyt hänen puhuvan, ja se into, jolla hän ajatuksensa julki toi, todisti samaa. Hän saattoi intoutua siihen määrään, että kyyneleet tipuivat hänen poskilleen, ja hän oli vakuuttunut asiansa oikeudesta. Se ei ollutkaan ihmeteltävää, sillä häntä ei ollut kukaan työväen piiriin vetänyt, vaan hän oli itse sinne tullut. Hänen puhetapansa oli voimakas ja vaikuttava ja hänen persoonallinen vaikutuksensa niihin henkilöihin, joiden kanssa hän joutui pysyvästi kosketuksiin, välitön ja mukaansatempaava. Hänellä oli edullinen ulkomuoto ja tulinen sielu, joka usein saattoi hänet ehkä harkitsemattomiinkin tekoihin, mutta tuskin lienee oikeutta väittää, että ne olisivat olleet tarkoituksellisesti laskettuja. Päinvastoin, uskallan väittää, että hän ei ollut taktikko, vaan enemmän sydämen ihminen. ~~XXXXXXXXXX~~ ja tunteen Eduskunnan puhemiehenä hän heinäkuussa 1917 mursi venäläisen sinetin Eduskunnan kokoushuoneen ovelta. Se teko, johon meiltä muista piireistä ei sillä kertaa löytynyt tekijää, todistaa, että hän vaaran tullen oli myös pelkäämätön. Samaa todistaa hänen toimintansa Viipurissa kapinan loppupäivinä, jolloin hänellä oli diktaattorin valtuudet. Minä tuomitsin häntä silloin, mutta ottaen huomioon koko tapahtumain kehityssarjan, en voi ymmärtää, että hän puutteellisena ihmisenä olisi ~~XXX~~ pystynyt toisin menettelemään.

Vallankumouksen kehittyessä hänessä samoinkuin meissä kaikissa, jotka olimme sille polulle astuneet, ~~XXXXXXXXXX~~ pääsivät myös ihmisluonteen heikot puolet purkautumaan. Koskaan en ole nähnyt Mannerin olleen epämiellyttävän tai töykeän toisia kohtaan, mutta ~~XXXXXXXXXX~~ raskas vastuu painoi hänen harteitaan enemmän kuin muita kapinaan osallisia, ja se teki hänet hermostuneeksi. Se hermostuneisuus ei kyllä milloinkaan ilmennyt tarkoituksellisena häikäilemättömyytenä tai pahantuulen purkauksina, mutta se saattoi hänet toisinaan tekemään tekoja, jotka ovat ristiriidassa hänen pohjaltaan hyvän luonteensa kanssa. Kun hän esimerkiksi ei tarttunut tarjottuihin välitysyriityksiin, tapahtui se siksi, että hänellä ei enää ollut rohkeutta ottaa vastaan sitä, mikä odotti, sen jälkeen kun suuret ihmisuhrit oli uhrattu, ja kuitenkin tiedän, että hän kärsi hirveitä tuskia siitä, että taistelu jatkui ja uhrien

lukumäärä päivä päivältä kasvoi. Olen nähnyt hänen melkein koko yön kulkevan huoneessaan edestakaisin unta saamatta, silloin kun Vilppulan rintama punaisten puolella murtui, mutta siitä huolimatta hän ei ollut valmis antamaan sille neuvottelukunnalle, joka lähetettiin Ah-^{ja johon minäkin kuuluin} venanmaalle ja jonka tehtävänä oli tutkia maaperää rauhan solmiamiselle, valtuuksia ryhtyä neuvottelemaan välittömästi. Myöhemmin hänen aivan ymmärrettävistä psykologisista syistä oli poljettava samaa lastua loppuun asti. Niinpä hän Viipurissa, vaikka tunsikin tilanteen, antoi edelleenkin määräyksiä jatkaa taistelua siitä huolimatta, että Kansanvaltuuskunta näki kaikki menetetyksi ja valmisteli poislähtöä. Kaikki tapahtui tietenkin myöhemmän selityksen mukaan siksi, että voitiin vetää joukot ja varastot pois myöhemmin alettavaa uutta taistelua varten, mutta olen varma, että se ei silloin kangastanut Mannerin, vaikka ehkä Kuusisen, mielessä, ja että kaikki oli vain epätoivoisen tilannetaktiikkaa, koska ~~XXXXXX~~ oli keksittävä joku ohjelma, joka tekisi varemman toiminnan oikeutetuksi. Vasta myöhemmin, Venä-jälle tultuaan, vallankumoukselliset ~~XXXXXX~~^{omaksuivat} sen ohjelman, johon he loppunäytöksessä olivat takertuneet ja siten koettaneet hankkia menettelytavoilleen siunauksen.

Kansanvaltuuskunnan Viipurista lähtiessä en ollut näkemässä sitä näytöstä, joka tapahtui Viipurin linnan pihalla Kansanvaltuuskunnan marssiessa laivoihin rannalle. Siellä olivat punakaartilaiset pysähdyttäneet saattueen uhkaillen estää heiltä poispääsyn. Silloin oli Manner noussut puhumaan, ja sanotaan hänen pelosta vavisseen ja kyyneelten virtanaan valuneen hänen silmistään. Niin olen minäkin ajatellut asian olleen. Nyt kuitenkin olen toista mieltä. Vavistus ja kyyneleet eivät johtuneet niin paljon pelosta kuin haltioitumisesta, joka valtasi Mannerin sinä historiallisena hetkenä. Hän tunsikin olevansa vastuussa kaikesta, mutta kuitenkin hän oli ~~XXXX~~ järjestänyt joukkojen johdon niin, että peräytyminen rajalle tapahtuisi määrätyn suunnitelman mukaan, joten hän ei jättänyt niitä silmittömästi paeten. Hänen persoonallisen^{nen} ~~XXXXXX~~ vaikutuksensa tuottikin siinä tilaisuudessa hänelle voiton. Vartijat vetäytyivät syrjään, ja Kansanvaltuuskunta seurueineen marssi laivoihin.

Venäjällä ollessaan Manner ei enää ollut sama mies kuin varemmin. Siellä hän piileili ja pakeni vaaroja eikä hän säilyttänytäkään joukkojen keskuudessa sellaista yliotetta, joka hänellä Suomessa oli ollut.

Häntä onkin siellä arvosteltava murtuneena ihmisenä, joka on nähnyt
parhaan työnsä,
kaiken sen ~~XXXXXXXXXXXX~~ jonka puolesta hän oli ponnistellut koko
nuoruutensa ja parhaan miehuutensa ja jonka takia hän oli ~~XXXXXX~~
~~XXXX~~ epäitsekkäästi hyljännyt yhteiskunnallisen asemansa, valuneen
hiekkään. Näin hänet Buissa kesällä 1919, jolloin hän oli paennut
Pietarista Viron kautta sitä vastaan hyökkääviä valkoisia joukkoja.
Hän tuli pitämään innostavia puheita sikäläisille suomalaisille
kommunisteille saadakseen heidät ~~XXXXXXXXXXXX~~ joukottain liittymään
Punaisen Armeijan riveihin, mutta itse hän vietti siellä jonkun rau-
han viikon keräten ~~monavaroja~~ sikäläisistä varastoista itselleen
aikana, jolloin elintarvepula oli hyvin ankara koko Venäjällä, ja
siirtyi sieltä toisiin suomalaikeskuksiin samoihin tehtäviin, kunnes
vaara oli ohi ja hän saattoi elintarpeineen palata takaisin Pieta-
riin juhlimaan voittoa. Kaikki kuluu elämän varrella. Se innon tuli,
joka oli tuonut Mannerin työväenliikkeeseen mukaan, oli loppuun pala-
nut, ja taistelijasta oli tullut taktikko ja "realipoliitikko".